

A 19-20. század fordulóján kezdődött Erzsébettelep története, és nagyjából a településrész kialakulásával egyidős a helyi közoktatás is. (Bélatelep abban az időben Rákoskeresztúrhoz tartozott.) Az első iskola 1908-ban kezdte meg működését, és immár a Vajk-sziget is három évtizedes múltra tekinthet vissza.

A telep szomszédságában, a Gyömrői úton épült négy gyár munkásai, a rákoskeresztúri temető közelében kialakult virágkertészetek művelői, valamint a Gyűjtőfogház fegyőrei is munkahelyük közelében épült házakban, lakásokban találtak otthonra. Hamarosan szükség lett oktatási intézményre is: 1907-ben 200 tanköteles gyermek élt a telepen, akiket Kőbányán nem fogadtak, a lőrinci iskola pedig nagyon messze, a Bókaytelepen volt.

Az első, állami kezdeményezésre épült kétosztályos elemi iskola az Erzsébet királyné úton (ma Felsőcsatári út) működött *Bányai Döme* házában. Ez az ún. "Pala" iskola volt Pestszentlőrinc - akkor még a közigazgatásilag Kispest részét képező Pusztá-Szentlőrinc - második iskolája. A favázás, palatetős épületért, amely a Gyömrői út irányából nézve valamivel a mai Mester utcai kereszteződés előtt, a Koppány utca bejáratával majdnem szemközt állt, két évre 1060 korona bérleti díjat fizetett a kormányzat a tulajdonosnak és nejének,

Radoccai Franciskának

. A "Palát" 1909-ben 70 beírt tanulóival igazgatás szempontjából az új Rendessy-telepi iskolához csatolták. Az épület később a helyi Katolikus Legényegylet székháza lett.

A Pala iskola

Az 1920-as években, gróf Klebersberg Kunó kultuszminisztersége idején, állami kezdeményezésre négy elemi és egy ún. polgári iskola épült Lőrincen, amely akkorra önálló nagyközségi rangra emelkedett. A négyből az egyik a Kund (később Kond) utcai harangtornyos iskola volt, amelyet 1927-ben adtak át. (Tervezte: *Sárkány István*, építette: *Uhrinyi Kovács József*).

Egyébként a környék közterületei - így közvetett módon az iskola is - *Varga Géza* református lelkész javaslatára kapták Árpád korra utaló nevüket.

A Kond utcai iskola

Az intézmény élére előbb *Ferenczy Sándort* nevezték ki, aki egyúttal ellátta volna a Rendessy-telepen működő társintézmény - a későbbi Piros - és két óvoda vezetői teendőit is. (A besorolás szerint ez volt a 2. számú iskolakörzet Lőrincen.) Ezt a döntést szeptemberre megváltoztatták: Erzsébettelepen és *Szemerén* is *Kuhár Ernő* lett az igazgató.

Kuhár Ernőt 1935-ben már a [Gulner](#) élén találjuk; a kiváló pedagógust 2009-ben a település oktatástörténetében játszott szerepéért posztumusz [díszpolgári címmel tüntették ki](#)

Kuhár Ernőt - Horthy Miklós kormányzó hozzájárulásával - III. Borisz bolgár király is kitüntette

A Kond utcai épületben három szobás, fürdőszobás igazgatói lakást, iskolaszolgai lakrészt is kialakítottak; tantermet csak hármat. Ezekből kettő egyetlen nagy teremmé volt alakítható, mivel azokat csak szétnyitható deszkafal választotta el egymástól. Vasárnaponként az ily módon megnövelt térben három felekezeti részére istentiszteleteket tartottak. *(Krizsán Mária* elbeszéléséből tudjuk, hogy a jómódú hívek névre szóló székei álltak az első sorokban, míg a szegényebbek a terem végében foglaltak helyet. Legelső alkalommal 1928 májusában. 1936-ban a Kápolna Egyesület, a város és a hívek adományaiból oltárfülkét is építettek. A fülkét a helyi közélet ismert alakja,

Wimmerth Béla

esperes-plébános szentelte fel a városi vezetők, az egyházi vezetők és

dr. Nagy Amadé

bencés tanár jelenlétében. Felszólalt a Kápolna Egyesület elnöke,

Lessó Gyula

is. Az oltár később az Attila utcai plébániára került. Idővel lecserélték, s további sorsa ismeretlen.)

Az első tanítási nap 1927. szeptember 10-én volt. A három tanteremre 153 tanuló jutott. (A szolgálati lakást jóval később, 1950-ben napközi otthonná alakították.) Beiratkozási díj is volt: 1928-ban 2 pengőt kellett fizetni az állam elemi iskoláiban.

Az 1.c osztály az 1953-54-es tanévben

A Kondnak hamarosan 260 diákja lett (86 fő/terem!), így a zsúfoltság elleni egyetlen megoldásként újabb épületet állítottak az oktatás szolgálatába 1928-ban. Ez lett a később óvodaként szolgáló, a közelmúltban elbontott Attila utcai iskolarész, ahol három osztály kapott helyet - kilométernyire a főépülettől. A gyors létszámnövekedés oka Lőrinc gyarapodása: két év alatt 1000-nél is több ház épült. (Az Attila utcai épület történetének tragikus fejezete, hogy 1945-ben, a nyilas uralom idején, internálótáborként működött.)

30-35 további tanteremre lett volna szükség a településen, és a helyzet éppen Erzsébettelepen volt a legrosszabb. Végül az iskola ígéretet kapott 4 új tanterem megépítésére, amelyek 1939-ben el is készültek.

A minden igyekezet ellenére is áldatlan helyzet egészen 1984. augusztus 31-ig, a Vajk utcai iskola átadásáig fennállt. A kétszintes épülethez 12.500 m²-es telek, 560 m² tornaterem és – akkoriban – 12 tanterem tartozott.

Épül a Vajk. Sok gondot okozott a talajvíz

A Vajk Utcai Általános Iskola első igazgatója *Sz milkó Lajosné* volt. (A Vajk-sziget nevet az intézmény később vette fel.) Az első évben 16 osztály 345 tanulóval harmincöt pedagógus foglalkozott.

Az első évnyitó a Vajkban. Sz milkó Lajosné 1975-től állt a jogelőd iskola élén

1989-ben kezdte meg működését diákönkormányzatunk. Ekkoriban indult, részben éppen ennek a szerveződésnek köszönhetően, az iskolanapok sorozata is. A Vajk-sziget Társadalmi Alapítvány 1991-ben jött létre.

Megjegyzés: A képen látható emberek és lovak az Erzsébettelepi Állami Általános Iskola és Művelődési Központ keretein belül tartott kirándulásról származnak.